

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Місцеві фінанси

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів ступеня
вищої освіти

бакалавр
молодший бакалавр,
бакалавр чи магістр

року набору 2018

галузі знань

07 Управління та адміністрування
шифр і назва галузі знань

спеціальності

072 Фінанси, банківська справа та страхування
шифр і найменування спеціальності

освітня програма

Державні фінанси
назва освітньої програми

академічні групи

Ф-18, 3Ф-18
шифри академічних груп

статус дисципліни

обов'язкова

Харків, 2021 рік

Розробник:

Насібова Ольга Вікторівна,
професор кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку, кандидат економічних наук,
доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Гарант освітньої програми

Шелест Олексій Леонідович,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку, кандидат економічних наук,
доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
міжнародного бізнесу, фінансів та обліку

назва кафедри

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту
Протокол від 17.05.2021 р. № 7.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Місцеві фінанси» розроблена відповідно до освітньої-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців загальних та фахових компетентностей у сфері фінансових відносин держави, місцевих органів влади та населення, пов'язаними із забезпеченням збалансованого соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, а також формування та використання фондів фінансових ресурсів, що забезпечують функціонування органів місцевого самоврядування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є економічні відносини пов'язані з формуванням, розподілом і використанням фондів фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Фінанси», «Бюджетна система», «Податкова система» та є основою для подальшого засвоєння навчальних дисциплін, таких як «Казначейська система обслуговування бюджетів», «Держані фінанси», «Державний фінансовий контроль».

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях;

ЗК 8. Здатність працювати у команді;

ЗК 10. Здатність працювати автономно;

фахових компетентностей:

ФК 1. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;

ФК 3. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

ФК 6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері державних фінансів;

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;

ПРН 2. Знати та розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем;

ПРН 4. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування;

ПРН 5. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

ПРН 11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері державних фінансів;

ПРН 13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми 1. Теоретичні аспекти функціонування місцевих фінансів

Еволюційні процеси розвитку місцевих фінансів. Причини появи місцевих фінансів.

Наука про місцеві фінанси як окрема галузь фінансової науки та процес її формування.

Інститут місцевого самоврядування та його роль у становленні місцевих фінансів. Територіальна громада як суб'єкт економічної та фінансової діяльності.

Становлення і розвиток місцевих фінансів в Україні.

Тема 2. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів

Сутність місцевих фінансів. Економічна природа місцевих фінансів. Місцеві фінанси як система формування, розподілу і використання фінансових ресурсів. Складові місцевих фінансів.

Функції місцевих фінансів. Розподільча функція місцевих фінансів. Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту. Контрольна функція місцевих фінансів та форми її прояву. Забезпечення передбачених пропорцій розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів. Стимулююча функція місцевих фінансів.

Особливості функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування. Основні напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.

Тема 3. Фінансова політика в сфері місцевих фінансів

Фінансова політика місцевих органів влади та управління. Принципи розподілу повноважень між центральним та місцевим рівнем влади. Фінансова автономія місцевих органів влади, її сутність. Взаємозв'язок місцевих і державних фінансів.

Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Боргова політика місцевих органів влади.

Підвищення ролі місцевих фінансів в умовах формування ринкових відносин. Підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів.

Тема 4. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади

Місцеві бюджети у складі бюджетної системи. Існуючі рівні системи місцевих бюджетів. Принципи формування місцевих бюджетів України. Методи планування показників бюджету. Необхідність розподілу місцевих бюджетів на «загальний фонд» та «спеціальний фонд», їхні джерела та порядок формування. Шляхи вдосконалення бюджетного планування. Роль та значення

Бюджетного кодексу України.

Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів.

Тема 5. Формування дохідної бази місцевих бюджетів

Основні джерела доходів місцевих бюджетів. Основи фінансової автономії місцевих органів влади. Принципи розподілу доходів. Бюджетна класифікація доходів. Склад доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування. Облік надходжень до бюджету. Формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.

Правова база створення позабюджетних фондів. Правова база формування надходжень до місцевих позабюджетних фондів. Джерела формування і організації позабюджетних фондів місцевих рад. Доходи держави від підприємницької діяльності. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики. Податкові та неподаткові доходи бюджету.

Тема 6. Система видатків місцевих бюджетів

Соціально-економічний зміст видатків місцевих бюджетів.

Бюджетна класифікація видатків. Видатки розвитку. Видатки, що здійснюються з бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів. Видатки, що здійснюються з бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад. Видатки, що здійснюються з обласних бюджетів.

Передача видатків на виконання власних повноважень між місцевими бюджетами. Передача видатків на виконання делегованих державних повноважень. Види кошторисів.

Планування місцевих бюджетів. Основні напрямки використання поточного бюджету.

Пріоритети бюджетної політики і фінансування видатків. Види видатків на здійснення повноважень. Принцип кошторисного фінансування.

Тема 7. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання

Взаємні розрахунки між бюджетами: причини виникнення та порядок проведення. Типи відносин між бюджетами різних рівнів. Інструменти бюджетного регулювання в Україні і їх особливості. Трансферти з Державного бюджету України. Порядок проведення розрахунків за рахунок субвенції з державного бюджету на здійснення державних програм соціального захисту.

Поняття вертикальних і горизонтальних балансів. Фінансове вирівнювання. Норматив бюджетної забезпеченості. Побудова системи міжбюджетних відносин. Склад інструментів міжбюджетних відносин. Принципи фінансового вирівнювання.

Тема 8. Бюджетний процес на місцевому рівні

Порядок складання проектів місцевих бюджетів. Порядок розгляду і затвердження місцевих бюджетів. Виконання місцевих бюджетів у звичайному режимі та у разі несвоєчасного їх прийняття. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів. Правові засади виконання місцевих бюджетів. Особливості звітності про виконання державного і місцевих бюджетів.

Тема 9. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства

Міське господарство як інститут місцевих фінансів. Поняття комунальної власності. Комунальні платежі. Виробники системи житлово-комунальних послуг. Споживачі житлово-комунальних послуг. Структура системи житлово-комунальних послуг.

Склад та особливості організації фінансової діяльності підприємств міського господарства. Особливості функціонування та фінансова діяльність підприємств комунальної власності.

Тема 10. Фінанси підприємств комунального господарства

Фінансове планування в комунальних підприємствах. Особливості фінансування підприємств комунальної форми власності.

Поняття, форми та правове регулювання комунального кредиту. Діючі органи фінансового контролю на місцевому рівні. Покриття тимчасових касових розривів при виконанні бюджету. Поняття касового виконання місцевих бюджетів.

Тема 11. Фінансова діяльність житлово-експлуатаційного комплексу

Надання послуг населенню в сфері житлово-комунального господарства. Видатки підприємств житлового господарства. Прибуток житлово-комунальних підприємств. Існуючі інститути місцевих фінансових органів. Діючі форми аудиту і контролю фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.

Тема 12. Управління місцевими фінансами в Україні

Місцеві фінансові органи і їх функції. Система організації місцевих фінансових органів. Поняття касового виконання місцевих бюджетів.

Загальнодержавні фонди цільового призначення, їх класифікація та характеристика. Характеристика загальнодержавних позабюджетних фондів, створених в Україні. Недержавні фінансові фонди. Порядок і процедури забезпечення видатків із позабюджетних фондів. Джерела регулювання єдиного позабюджетного фонду.

Тема 13. Світовий досвід організації місцевих фінансів

Принципи фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в об'єднаній Європі. Світові моделі децентралізованих і кооперативних міжбюджетних відносин. Світовий досвід надання бюджетних трансфертів місцевим органам влади. Класифікація бюджетних трансфертів по їх відношенню до джерел накопичення, механізмів розподілу та ступеня свободи використання. Закордонний досвід створення позабюджетних фондів.

Зарубіжний досвід забезпечення ресурсної бази органів місцевого самоврядування.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки							
		2020/2021		2021/2022		2022/2023		2023/2024	
		Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна
Денна повна	Лекційні заняття			28					
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття			28					
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів			124					
	Усього годин			180					
Денна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна повна	Лекційні заняття			6	6				
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття			4	8				
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів			58	53				
	Усього годин			68	67				
Заочна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								

4.2. Структура навчальної дисципліни за формами навчання

[illegible]

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма										заочна форма													
	повна					скорочена					повна					скорочена								
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
Усього годин / кредитів ECTS	180/6	28		28		124						135/4,5	12		12		111							

Навчальні матеріали з освітнього компоненту доступні на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту:

для денної форми навчання – <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=544>;

для заочної форми навчання – <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=4030>.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 2. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів

1. Економічна природа місцевих фінансів.
2. Еволюція місцевих фінансів.
3. Вплив місцевих фінансів на соціально – економічний розвиток країни і окремих її територій.
4. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави.

Тема 3. Фінансова політика місцевих органів влади

1. Взаємозв'язок місцевих і державних фінансів.
2. Підвищення ролі місцевих фінансів в умовах формування ринкових відносин.
3. Територіальна громада як суб'єкт економічної та фінансової діяльності.
4. Місцеві фінанси в ринковій економіці.

Тема 4. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади

1. Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів.
2. Підвищення стійкості доходів місцевих бюджетів та подальший розвиток місцевого самоврядування.
3. Етапи розвитку місцевих бюджетів України.
4. Види місцевих бюджетів України та їх структура.

Тема 5. Формування дохідної бази місцевих бюджетів

1. Структура доходних джерел місцевих бюджетів.
2. Склад кошика доходів, закріплених за місцевими бюджетами.
3. Податок на нерухоме майно, надоліки та переваги, проблеми запровадження.
4. Неподаткові надходження місцевих бюджетів.

Тема 6. Система видатків місцевих бюджетів

1. Склад видатків місцевих бюджетів окремих видів.
2. Структура видатків місцевих бюджетів та їх соціальна спрямованість.
3. Джерела формування та напрями витрачання коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів.
4. Розрахунок обсягів видатків за функціями: управління, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і інші.

Тема 7. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання

1. Концепції державної регіональної політики і організації внутрішніх міжбюджетних відносин.
2. Правові засади фінансового вирівнювання, поняття вертикальних і горизонтальних дисбалансів.
3. Правове регулювання бюджетних трансфертів.
4. Суб'єкти міжбюджетних відносин.

Тема 8. Бюджетний процес на місцевому рівні

1. Зміст проектів рішень про місцевий бюджет та матеріалів, що до нього додаються.
2. Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу.
3. Досвід бюджетних слухань в Україні.
4. Правові засади складання, розгляду і затвердження місцевих бюджетів.

Тема 9. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства

1. Фінанси підприємств комунальної форми власності, як складова місцевих фінансів.
2. Завдання формування позабюджетних фондів місцевих рад.
3. Порядок і процедури забезпечення видатків із позабюджетних фондів.
4. Джерела регулювання єдиного позабюджетного фонду.

Тема 10. Фінанси підприємств комунального господарства

1. Стан об'єктів комунальної власності.
2. Особливості формування та використання прибутку комунальних підприємств.
3. Сучасні проблеми розвитку комунального сектора.
4. Статuti цільових фондів.

Тема 11. Фінансова діяльність житлово-експлуатаційного комплексу

1. Існуючі інститути місцевих фінансових органів.
2. Завдання формування позабюджетних фондів місцевих рад.
3. Поняття касового виконання місцевих бюджетів.
4. Покриття тимчасових касових розривів при виконанні бюджету.

Тема 12. Управління місцевими фінансами в Україні

1. Методи фінансового контролю.
2. Особливості фінансового контролю за використанням грошових фондів на освіту, охорону здоров'я, культуру, місцеве господарство.
3. Прийняті форми аудиту і контролю фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.
4. Діючі органи фінансового контролю на місцевому рівні.

Тема 13. Світовий досвід організації місцевих фінансів

1. Міжбюджетні відносини у зарубіжних країнах.
2. Касове виконання місцевих бюджетів у зарубіжних країнах.
3. Можливість застосування світового досвіду організації місцевих фінансів в Україні з урахуванням особливостей її розвитку.
4. Існуючі стандарти організації місцевих фінансів за кордоном.

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту:

для денної форми навчання – <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=544>;

для заочної форми навчання – <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=4030>.

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ;

- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Навчальним планом не передбачено виконання індивідуальних завдань.

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми оцінювання та схема розподілу балів:

Осінь 2021/2022 н. р.

	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	60
1.1	<i>Тема 1. Теоретичні аспекти функціонування місцевих фінансів</i>		
	1. Активна участь у дискусіях, обговореннях	2	-
	Тестування на Порталі	2	4
1.2	<i>Тема 2. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів</i>		
	1. Активна участь у дискусіях, обговореннях	2	-
	Тестування на Порталі	2	4
1.3	<i>Тема 3. Фінансова політика в сфері місцевих фінансів</i>		
	1. Активна участь у дискусіях, обговореннях	2	-
	Тестування на Порталі	2	5
1.4	<i>Тема 4. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	2
	Тестування на Порталі	2	2
1.5	<i>Тема 5. Формування дохідної бази місцевих бюджетів</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	2
	Тестування на Порталі	2	2
1.6	<i>Тема 6. Система видатків місцевих бюджетів</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	2

	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
	Тестування на Порталі	2	3
1.7	<i>Тема 7. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	2
	Тестування на Порталі	2	2
1.8	<i>Тема 8. Бюджетний процес на місцевому рівні</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	-
	Тестування на Порталі	2	5
1.9	<i>Тема 9. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	2
	Тестування на Порталі	2	3
1.10	<i>Тема 10. Фінанси підприємств комунального господарства</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	-
	Тестування на Порталі	2	5
1.11	<i>Тема 11. Фінансова діяльність житлово-експлуатаційного комплексу</i>		
	1. Виконання розрахункових завдань	2	2
	Тестування на Порталі	2	3
1.12	<i>Тема 12. Управління місцевими фінансами в Україні</i>		
	1. Активна участь у дискусіях, обговореннях	2	-
	Тестування на Порталі	2	5
1.13	<i>Тема 13. Світовий досвід організації місцевих фінансів</i>		
	1. Активна участь у дискусіях, обговореннях	2	-
	Тестування на Порталі	2	5
1.14	<i>Написання тез; підготовка аналітичної інформації; участь у конкурсах /олімпіадах</i>	8	-
2	Підсумковий семестровий контроль (письмова екзаменаційна робота)	40	40
2.1	Завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування)	10	10
2.2	Завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне або ситуаційне завдання)	15	15
2.3	Завдання на оцінювання професійних вмінь (розрахунково-аналітичне або ситуаційне, або творче завдання)	15	15
3	Оцінка з дисципліни	100	100

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЄКТС. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Основні джерела інформації

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Верховна Рада України : офіційний веб-портал.– Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Станом на 27.04.2021. – Назва з екрана.

2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Верховна Рада України : офіційний веб-портал.– Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 27.04.2021. – Назва з екрана.

3. Місцеві фінанси : підручник/ за редакцією професора О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2015. – 448 с.

4. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси : навчальний посібник / О. М. Ніколаєва, А. С. Маглаперідзе. – Київ : Центр навчальної літератури, 2019. – 354 с.

8.2. Додаткові джерела інформації

5. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навчальний посібник / О. О. Сунцова – Київ : Центр навчальної літератури, 2015. – 560 с.

6. Петленко Ю. В. Місцеві фінанси : навчальний посібник / Ю. В. Петленко, О. Д. Рожко. – Київ : Кондор, 2015. – 282 с.

7. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. – Станом на 30.04.2021. – Назва з екрана.